

RIIGIKOHTU PRAKTIKA ÜLEVAADE JAANUAR 2023

KRIMINAALKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
31.01.2023	1-22-1949/24	<p>Kohtueelse menetluse andmete avaldamise keeld laieneb kõigile isikutele peale kahtlustatava ja süüdistatava, kuid selle rikkumise eest trahvimine peab olema usutavalt põhjendatud</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kogu koosseisu määruses käsitletakse KrMS §-s 214 sätestatud kohtueelse menetluse andmete avaldamise keelu sisu ja ulatust ning selle keelu rikkumise eest menetlustrahvi määramise eeldusi.</p> <p>Kolleegium asus muu hulgas seisukohale, et KrMS § 214 lg-s 3 kohtueelse menetluse andmete avaldamise keelu rikkumise eest ette nähtud trahviähvardus laieneb kõigile isikutele peale kahtlustatava ja süüdistatava. Isiku trahvimine kohtueelse menetluse andmete avaldamise keelu rikkumise eest ei eelda, et ta oleks avaldatud andmetest teada saanud menetlustoimingu käigus, s.o menetlusega vahetult ise kokku puutudes. Samuti ei ole seaduses erandit, mis välistaks ajakirjaniku või ajakirjandusväljaande omaniku trahvimise kohtueelse menetluse andmete lubamatu avaldamise eest.</p> <p>Samas märkis Riigikohus sedagi, et andmete prokuratuuri loata avaldamine on KrMS § 214 lg 1 kohaselt keelatud juhul, kui need andmed on avaldajale teatavaks saanud kriminaalasja materjalide, menetleja ametniku või menetlustoimingu osaleja kaudu, sh siis, kui avaldaja on saanud teabe ise menetlustoimingu osaledes. Avaldamispiirang ei laiene aga kriminaalasja materjalides kajastuvale infole, millest isik on teada saanud sõltumata kriminaalmenetlusest (nt kuriteosündmust ise pealt nähes).</p> <p>Ainuüksi prokuratuuri avaldamisloa puudumine KrMS § 214 lg 3 alusel trahvi määramist ei õigusta. Kohus peab asjakohastest kriteeriumitest lähtuvalt kaaluma, kas rahatrahvi määramine on iga üksikjuhtumi asjaoludel avaldamiskeelu rikkumisele reageerimiseks proportsionaalne abinõu. Ennekõike siis, kui kohtueelse menetluse andmeid on avaldatud ajakirjanduses, tuleb kohtul KrMS § 214 lg-s 3 nimetatud trahvi määramise üle otsustades täiendavalt silmas pidada, kas isiku trahvimine on kooskõlas sõna- ja ajakirjandusvabadust tagava EIÖK artikliga 10. Selleks tuleb kohtul aluseks võtta EIK praktikas (<i>Bédat vs. Šveits</i>, p-d 55–81; <i>Giesbert jt vs. Prantsusmaa</i>, p-d 83–90; <i>Sellami vs. Prantsusmaa</i>, p-d 47–64) välja töötatud kriteeriumid.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

TSIVIILKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
24.01.2023	2-19-3390/64	<p>Tulundusühistu juhatuse liikme tagasi astumine</p> <p>Riigikohus selgitas, millisel viisil on tulundusühistu juhatuse liikmel võimalik juhatusest tagasi astuda. Seaduse järgi on juhatuse liikmel tagasi astumiseks vaja teha avaldus enda määranud organile. Konkreetsel juhul oli juhatuse liikme valinud üldkoosolek, kuhu kuulus üle 270 liikme. Kolleegium leidis, et kooskõlas vaba eneseteostuse õigusega ei oleks see, kui juhatuse liige saaks tagasi astuda üksnes juhul, kui ta suudab tagasiastumise avalduse kõigile enda määranud organi liikmetele kätte toimetada. Seetõttu peab juhatuse liige oma tagasiastumise avalduse tegema teatavaks kõigile tulundusühistu liikmetele, kuid see avaldus jõustub siiski ajast, mil vähemalt üks tulundusühistu liige on avalduse kätte saanud. Samuti võib tagasiastumine olla võimalik teistele juhatuse liikmetele avalduse esitamise teel, kuid ka sel juhul jõustub avaldus alles siis, kui teine juhatuse liige on avalduse edastanud vähemalt ühele juhatuse liikme valinud organi liikmele ja see liige on avalduse kätte saanud.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
31.01.2023	2-20-228/59	<p>Pankrotihalduri poolt loovutatava nõude tühisus</p> <p>Pankrotihaldur loovutas päev enne pankrotivõlgniku äriregistrist kustutamist pankrotivõlgniku kahju hüvitamise nõude tema juhatuse liikmete vastu ühele pankrotivõlgniku võlausaldajatest. Võlausaldaja esitas seejärel juhatuse liikmete vastu hagi kahju hüvitamiseks. Juhatuse liikmed vaidlesid hagile vastu, olles arvamusel, et nõude loovutamine oli tühine vastuolu tõttu seadusega ja heade kommetega. Riigikohus leidis asja lahendades, et pankrotihalduri poolt nõude loovutamise lepingu tühisust TsÜS § 86 lg 1 või § 87 alusel ei too kaasa asjaolu, et pankrotihaldur jättis nõude pankrotimenetluses esitamata, kuna pankrotihalduri hinnangul oli tegemist majanduslikult otstarbetu nõudega, või asjaolu, et nõue võõrandati liiga odava hinnaga. Samuti ei too tühisust TsÜS § 86 lg 1 alusel kaasa see, kui pankrotihaldur ei kuulanud ära võlausaldajate arvamust selle kohta, kas nõuet on mõtet hakata sisse nõudma.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

HALDUSKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
10.01.2023	3-20-1280/62	<p>Eratee saab sundvalduse seada põhjendatult ning avalikes huvides</p> <p>Riigikohus selgitas otsuses, et sundvalduse seadmine eratee avalikuks kasutamiseks eeldab avalikku huvi. Kohalikul omavalitsusel lasub kohustus tagada, et detailplaneeringus juurdepääsuteena määratud ligipääsud oleksid tegelikult kasutatavad, ning sundvalduse seadmine piisava avaliku huvi korral ei eelda, et tee kasutamist oleks varem takistatud. Asjaolust, et teelõik on ühtlasi ligipääsuteeks elamurajoonile, nähtub ülekaalukas avalik huvi teelõigu koormamiseks. Osas, milles omanik on sundvalduse seadmisele konkreetselt vastu vaieldnud, tuleb kolleegiumi hinnangul põhjendamise kohustust eriliselt järgida.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

11.01.2023	3-21-997/23	<p>Ajutise töövõimetuse hüvitise saamise õiguse piirangu kohaldatavus</p> <p>Riigikohus selgitas otsuses, et töötasu hüvitise ja ajutise töövõimetuse hüvitise maksmise aluseks olevad ajavahemikud ei saa kattuda. Seetõttu ei saanud Eesti Haigekassa asuda seisukohale, et isik on saanud sama ajavahemiku eest nii töötasu hüvitist kui ka haigushüvitist, ning haigushüvitist tagasi nõuda. RaKS § 60 lg 1 p 5 kohaldamise eeldused ei olnud täidetud. Kolleegium selgitas, et töötasu hüvitise saamise õiguse tekkimise üheks eelduseks on asjaolu, et tööandja on töö mitteandmise tõttu kohaldanud töötasu maksmisel TLS § 35 või § 37. Töötasu hüvitise eesmärk oli aidata tööandjat töötasu maksmise kohustuse täitmisel olukorras, kus tööandjal polnud kokku lepitud ulatuses tööd anda. TLS § de 35 ja 37 kohaldamine eeldab seda, et töötaja on töövõimeline. Tööandjal pole kohustust anda tööd ja maksta töötajale töötasu aja eest, mil ta ei ole töövõimeline (sh on ajutiselt töövõimetu). Seega maksti töötasu hüvitist aja eest, mil töötaja oli töövõimeline.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
18.01.2023	3-19-2430/48	<p>Tunnistaja ülekuulamine ja tõendite kogumine maksuasjaga seotud halduskohtumenetluses</p> <p>Riigikohus tegi otsuse, milles käsitles maksuasjaga seotud halduskohtumenetluses tunnistaja ülekuulamise ja tõendite kogumise teematikat. Riigikohus märkis, et vastutusotsuse vaidlustamisel halduskohtus ei saa keelduda tunnistaja ülekuulamisest üksnes põhjusel, et tema ülekuulamist ei taotletud maksmenetluses. HKMS § 62 lg 3 p 3 järgi võib kohus küll keelduda tõendite kogumisest, kui tõendi kogumise vajadust ei ole põhjendatud, kuid sättes ei ole peetud silmas, et menetlusosaline peaks põhjendama, miks ta eelnevas haldusmenetluses selle tõendi kogumist ei taotlenud. Oluline on, et menetlusosaline põhjendaks, millist faktiväidet ta soovib taotletud tõendiga tõendada.</p> <p>Tunnistaja ülekuulamisest keeldumise kohta leiti, et kuna maksude arvestamiseks ja deklareerimiseks ei ole ühegi maksu puhul kohustusliku tõendi liigina ette nähtud tunnistaja ütlusi, ei saa tunnistaja ülekuulamisest halduskohtumenetluses keelduda pelgalt viitega MKS § 102 lg 1 p-le 2. Argument, et kohus ei pea usutavaks, et tunnistaja suudab meenutada aja möödumise tõttu mingeid asjaolusid, ei saa olla aluseks tunnistaja üle kuulamata jätmisele. Hinnangu sellel, kui usaldusväärsed on isiku antud ütlused, sh arvestades möödunud aega, saab anda alles pärast tunnistaja ülekuulamist.</p> <p>Lisaks juhtis halduskolleegium tähelepanu sellele, et maksimaalne karistus maksualase väärteo eest füüsilisele isikule on 1200 euro suurune rahaträhv. Käesolevas asjas nõuti vastutusotsusega kaebajalt aga 3 695 754,75 euro suuruse maksuvõla tasumist. Sõltumata sellest, kas ja kui suures ulatuses võis kaebaja saada temale süüks arvatud maksualase õigusrikkumise tulemusena isiklikku varalist kasu, on summa suurust arvestades igal juhul tegemist isiku suhtes äärmiselt koormava haldusaktiga ning selle asjaoluga peab kindlasti arvestama nii haldusorgan vastutusotsuse tegemisel kui ka kohtud kaebuse läbivaatamisel.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
31.01.2023	3-22-2384/7	<p>Haldus- ja üldkohtu pädevuse piiritlemine</p> <p>Riigikohtu erikogu selgitas määruses, et riigi õigusabi taotlust, mille eesmärk on esitada kriminaalmenetlusega, sealhulgas kohtuotsuse täitmise käigus tekitatud kahju hüvitamise nõue, ei saa lahendada tsiviil- ega halduskohtumenetluse korras. Riigi õigusabi andmise üle tuleb otsustada maakohtul. Tulenevalt kriminaalasja ja avaldaja eesmärgiks oleva nõude omavahelisest seotusest oli põhjendatud lugeda õigus riigi õigusabile säilinuks. Kuna kriminaalasja menetlus oli lõppenud, tuli avaldajal esitada maakohtule riigi õigusabi jätkamise taotlus.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

31.01.2023	3-19-1838/48	<p>Julgeolekuabinõud kinnipeetava lühiajalisel väljaviimisel</p> <p>Riigikohus käsitles otsuses kinnipeetava suhtes tema lühiajalisel vanglast väljaviimisel kohaldatud julgeolekuabinõude õiguspärasust. Kinnipeetav viidi vanglast välja, et ta saaks osaleda ema matusel. Riigikohus selgitas, et kinnipeetava väljaviimisel tema suhtes ohjeldusmeetmete ja muude julgeolekuabinõude kohaldamine on käsitatav halduse toimingutena haldusmenetluse seaduse mõttes. Kinnipeetaval oli õigus nõuda oma subjektiivseid õigusi piiravate toimingute kirjalikku põhjendamist vanglalt viivitamata pärast toimingust teadasaamist. Samuti tuli kinnipeetavale enne tema välja viimist anda adekvaatset infot väljaviimise tingimuste kohta. Vangla neid kohustusi ei rikkunud.</p> <p>Kinnipeetavale matusetalitusel julgeolekuabinõuna kohaldatud teiste isikutega, sh perekonnaliikmetega suhtlemise keeld teenis vangla julgeoleku tagamise eesmärki. See abinõu oli kogumis muude kinnipeetava suhtes kohaldatud julgeolekuabinõudega vangla julgeoleku tagamiseks vajalik, ega riivanud ülemääraselt tema era- ja perekonnaelu puutumatust. Kinnipeetavale ei keelatud kaastundeavalduste vastuvõtmist teistelt isikutelt.</p> <p>Kinnipeetaval oli vangistuseseadusest tulenevalt kohustus kanda väljaviimise ajal vanglariietust. See kohustus oli osana julgeolekuabinõude tervikust proportsionaalne abinõu kinnipeetava põgenemise ärahoidmiseks. Kinnipeetav ei taotlenud väljaviimise ajal vanglateenistuselt joogivee või tualeti kasutamise võimaldamist ja asjaolust, et vanglateenistus ise kinnipeetavale joogivett ja tualeti kasutamist ei pakkunud, ei olnud õigusvastane. Vanglal ei olnud ka kohustust võimaldada kinnipeetavale väljaviimist eravärvides sõidukiga, milles oleks tagatud loomulik valgustus ja aken välja vaatamiseks.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
------------	------------------------------	---

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUMI

LAHENDID

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium jaanuaris lahendeid ei teinud.